

Άγιος Επιφάνιος Κύπρου, ο πονών και πάσχων υπέρ της Εκκλησίας

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Ο βίος ή το συναξάρι του Αγίου Επιφανίου Κύπρου παρουσιάζει, εκτός από την ένθεη ζωή του, την ομολογιακή αναστροφή του και τα άπειρα ση-μεία και θαύματά του, και μικρό αριθμό αβεβαιοτήτων και ερω-τηματικών που χρειάζονται επιστημονική διερεύνηση.

Η αποτόλμηση βιογραφικής ιστόρησης του Αγίου Επιφανίου, αλλά και του κάθε Αγίου, του κάθε ανθρώπου πούναι «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Θεού πλασμένοι, θα παρουσιάζει πάντοτε μεγάλο αριθμό από αβεβαιότητες. Κατά το Γραφικό λόγο, «τα του ανθρώπου ουδείς οίδεν».

Πώς μπορούμε ακόμα να μιλήσουμε για τα εκ βαθέων κεκραγάρια, τους στεναγμούς των δακρύων μετάνοιας, αλλ' ιδίως τις μυστικές εμπειρίες ανάκρασης με τις μαρμαρυγές της Χάριτος του Μεγάλου, του εν Τριάδι Θεού ημών – του πολλά αγαπήσαντος ημάς;

Ο ΑΓΙΟΣ

ΕΠΙΦΑ
ΝΙΟΣ

ΚΕΘΕ
Η ΗΘΗ
ΣΟΝΤΑ
ΟΝΣΥΚΑ
ΕΥΛΟΓΕ
ΑΚΙΝΗ
ΝΟΗΙΑΝ
ΣΥΛΛΗΡ
ΜΑΝΣΕΚΑ

Όπως δεν μπορούμε να ορίσουμε τον Θεό, έτσι ούτε και τον άνθρωπο· μόνο εκ μέρους γνωρίζουμε, καθ' ότι η Χάρη του Θεού οικονόμησε να φτάσει μέχρις εμάς για ψυχική μας ωφέλειαν, φρονηματισμό και «θεοφιλήν έξιν».

Ο Άγιος Επιφάνιος γεννήθηκε, κατά τον ιστορικό Σωζόμενο, στη Βεσανδούκη, (Au Vieil, Besanduc (Beth-Saddounq) χωριό της Παλαιστίνης, που βρίσκεται κοντά στην Ελευθερούπολη (Beit-Djibrin).

Κυπριακή λαϊκή παράδοση αναφέρει πως ο Άγιος Επιφάνιος γεννήθηκε στον Καλοπαναγιώτη, ένα χωριό της Μαραθάσας της Κύπρου και μεγάλωσε στη Βεσανδούκη. Οι γονείς του ήταν φτωχοί Εβραίοι, καθώς μας αναφέρει ο βίος του, αρκετά πλούσιοι χριστιανοί, όπως ισχυρίζονται οι J. Holl, J.Tixeront και D. Paperbroch, που είναι μάλλον αμφίβολο. Είναι δύσκολο ακόμη να καθορίσουμε μ' ακρίβεια την ημερομηνία που γεννήθηκε ο Άγιος Επιφάνιος. Η πιο κοινή αποδεκτή γνώμη και άποψη την τοποθετεί γύρω στα 310 μ.Χ., καθώς ο Άγιος Ιερώνυμος στα 392 μ.Χ. μας περιγράφει τον Άγιο Επιφάνιο ως πολύ γέροντα.

Ο Άγιος Επιφάνιος, πριν την επισκοποίησή του περ-νά τριάντα ολόκληρα χρόνια αυστηρού ασκητικού-μοναχικού βίου. Ήταν μόλις δεκαέξι χρόνων όταν αναχώρησε για την έρημο. Πήγε άραγε στην Αίγυπτο για να γνωρίσει τον κοινοβιακό Μοναχισμό σαν δόκιμος ή ήτανε ήδη Μοναχός και πήγε εκεί για προσκύνημα και πνευματική αρτίωση; Ιδού ακόμα ένα ερώτημα που παραμένει αναπάντητο μέχρι της στιγμής. Η «σύνοψις» που αναφέρει ο «Αγκυρωτός» μας λέει, πως, ο Άγιος Επιφάνιος επιστρέφει στην Παλαιστίνη, αφού έχει περάσει στην Αίγυπτο είκοσι ολόκληρα χρόνια. Δηλαδή όλην την «πνευματική του νιότη». Και είναι εκεί που με πόθο και ζήλο περισσό μυήθηκε στην ασκητική ζωή από τους πλέον επιφανείς και «μεγαλοσώματους» «καθηγητές της Ερήμου»: Μέγα Αντώνιο, Άγιο Θεοδόσιο Κοινοβιάρχη, Όσιο Παχώμιο, Άγιο Αθανάσιο Αλεξανδρείας, Όσιο Ιωάννη Λυκοπόλεως τον Βλέποντα ή Γρηγόριο τον Κύπριο, τον Γέροντα και «μετά Θεόν θεόν του» και άλλους. Μπορούμε επίσης να πιστεύουμε μαζί με τον Βίο του, ότι έγινε μοναχός στην Παλαιστίνη σ' ένα ησυχαστικό μέρος καλούμενο Σπανόδριον, παρά την Ελευθερούπολη, ένθα και χειροτονήθη σύντομα Ιερομόναχος και Ηγούμενο, καθώς μας αναφέρει ο Άγιος Ιερώνυμος.

Στην περιοχή της Γάζας, και γενικά της Παλαιστίνης, ο μοναχισμός ανθούσε, αφότου ο Άγιος Ιλαρίωνας ο Μέγας και οι Όσιοι Γρηγόριος, Ησύχιος και Δωρόθεος, καθώς και πολλές χιλιάδες άλλοι «βιαστές της Βασιλείας», μετέφεραν εκεί τον τόπο δοξολόγησης και παραμονής τους, ιδίως στις αρχές του τε-τάρτου (Δ') αιώνα μ.Χ.

Από αυτά που διηγείται ο Άγιος Επιφάνιος σχετικά με συνάντησή του στην Αίγυπτο με ομάδα γνωστικών γυ-ναικών (ελευθερίων ηθών) που τον είχαν προσκαλέσει στο Κοινόβιό τους, και προσπάθησαν να τον παρασύρουν, πιθανόν να μπορούμε να του προσδώσουμε μια ηλικία πιο νεανική.

Πλην όμως, το μεγαλύτερο μέρος της μοναχικής του βιοτής το διέρχεται στο Μοναστήρι που ο ίδιος ίδρυσε και επάνδρωσε, πολύ κοντά στο μέρος που γεννήθηκε, στην Ελευθερούπολη, κι' όπου προσφωνείται απ' όλους με ευλάβεια «ο Γέροντας!». Η μεγάλη όμως φήμη την οποίαν απέκτησε λόγω της αυστηρής ασκητικής ζωής και ένθεης πολιτείας του, τα άπειρα σημεία και θαύματα, που ενεργούσαν αι δυνάμεις του Θεού, τα πυκνά χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος, που δαψιλώς και πληθωρικώς υπερχείλιζαν της αρετής της ταπείνωσης, ήτις «φιλεί κρύπτεσθαι», καθώς και η μεγάλη κοσμοσυρροή του πλήθους των πιστών, τον ανάγκασαν να εγκαταλείψη την Παλαιστίνη, να έρθη εις Κύπρον, για να επισκεφθή τον Μέγα Άγιο Ιλα-ριώνα και να μαθητέψη και πάλιν παρά τους πόδας του γέρο-ντα Πνευματικού του Οσίου Γρηγορίου του Κυπρίου.

Ο Άγιος Επιφάνιος βρέθηκε στο μεταίχμι των μεγαλυτέρων ρευμάτων και αιρέσεων ως «στύλος και εδραίωμα της αληθείας» πνευματικός άτλαντας αναδοχής και ισορρόπησης των κόσμων και του λόγου των όντων, τράνωσης της φύσης!..

Στην εποχή του έχουμε την άνοδο της παναίρεσης του αρειανισμού ιδία μετά τον θάνατο του Μεγάλου Κωνσταντί-νου (το 337 μ.Χ.), ακολουθούν εκτελέσεις, διωγμοί και εξορίες των υπερασπιστών του όρου **«ομοιούσιος»** της Α' Οικουμενικής Συνόδου της Νίκαιας (325 μ.Χ.). Διαιρέσεις και πολεμική με τους **«ομοούσιους»**, με τους **«ανόμιους»**, μη εκκλησιαστική κοι-νωνία με τους **«ωριγενιστές»**, τους **«ανθρωπομορφιστές»**, τους **«παυλικιανούς»** κ.τ.λ.

Προς αντιμετώπιση των ποικίλων αιρεσιάρχων και Χριστιανών διαφωνούντων της έδρας του, καθώς και για να τους ελέγξει, ζήτησε και την βοήθειαν του Αυτοκράτορος Θεοδοσίου του Α' ο οποίος, ως απάντησιν εις την έκκλησιν του Αγίου Επιφανίου, εξέδωκε διάταγμα, διά του οποίου «ει τις τω πατρί Επιφανίω, τω επισκόπω της Κυπρίων χώρας, ουχ υπακούει διά των θείων λόγων, εξερχέσθω της Νήσου, και όπου θέλει κατοικείτω· ει δε τινες, φίλοι όντες και τέκνα της μετανοίας ομολογούσι τω κοινώ πατρί ότι πλανηθέντες βουλόμεθα εις την οδόν της αληθείας ελθείν, μεινάτωσαν επί της νή-σου διδασκόμενοι υπό του κοινού πατρός...».

Σε παράφραση του κειμένου του Αυτοκράτορος Θεοδοσίου του Μεγάλου

παραθέτουμε το ακόλουθο απόσπασμα: «Όποιος από τους κατοίκους της Κύπρου δεν παραδέχεται την διδασκαλία του Επιφανίου, πρέπει να φεύγει από την Κύπρο, είτε αιρετικός είναι, είτε ειδωλολάτρης. Δηλαδή, «τότε μόνον μπορεί να μείνη, αν παραδεχθή τα όσα διδάσκει ο Επιφάνιος, και αφήσει κατά μέρος τα όσα ξέρει και πιστεύει».

Αν ο Άγιος Επιφάνιος δεν εγεννιόταν εκ φύσεως τό-σο ζηλωτής και ένθερμος αγωνιστής υπέρ της Αλήθειας, μια τέτοια εποχή, θα τον άφηνε άραγε άγευστο πολεμικής; Ίδε ένα άλλο καυτό ερώτημα.

Με πρόταση του Πατριάρχη Αλεξανδρείας Θεόφιλου (384-412 μ.Χ.) και του επισκόπου Επιφανίου, συγκαλείται στην Κωνσταντία της Κύπρου Σύνοδος κατά την οποία καταδικάζονται τα γραπτά του Ωριγένους.

Ο Άγιος Επιφάνιος βρισκόμενος στο προσκήνιο μετα-ξύ όλων αυτών των συγκρούσεων και συγκινήσεων δένεται με πολλή συμπάθεια και εσπιότητα πατρική, με ελεήμονα διάθεση και πλατυσμό καρδιάς, ως άλλος Σαμψών ξενοδόχος, μεγάλο αριθμό επισκέψεων. Η δε εκτίμηση, με την οποίαν τον περιβάλλουν όλοι είναι απεριόριστη. Δεχόμενοι τα όσα μας αναφέρει ο Άγιος Ιερώνυμος ακόμη και οι αιρετικοί τον ευβλαβούντο πολύ, αρνούμενοι κάθε είδους πολεμική εναντίον του.

Αρκετοί μάλιστα απ' αυτούς με μεγάλο σεβασμό τον συμβουλεύονται στις ανησυχίες τους. Μοναχοί δε απ' όλα τα μέρη έρχονταν να εγκατασταθούν στην Κύπρο για να έχουν τον Άγιο Επιφάνιο απλανή καθοδηγητή και πνευματικό τους πατέρα. Η όλη πυρούμενη μορφή του, ο αυστηρός ασκητικός βίος του, τα καυτά αντιαιρετικά του συγγράμματα και ο ένθεος ζήλος του τού προσέδωσαν οικουμενική αίγλη, και οι απόψεις του επείχαν θέση δόγματος για την καθόλου Εκκλησία. Είχε σχέση με όλα τα θύματα του Κωνσταντίου (337-361 μ.Χ.) και προπαντός με τον Μέγα ομολογητή της Ορθοδοξίας, Άγιο Αθανάσιο Αλεξανδρείας, με τον οποίον συναντιέται, χωρίς αμφιβολία, μετά το 349 μ.Χ. ως μας αναφέρει κι ο εξαίρετος Γάλλος πατρολόγος Tillemont. Επίσης πηγαίνει και βρίσκει στην εξορία του τον Ευσέβιο Νικομήδειας, τον οποίον με περίσσεια συμπάθειας και αγαπητική δύναμη νουθετεί φιλικά, για να τον κερδίσει υπέρ της Ορθόδοξης Εκκλησίας.

Είναι γύρω στα 367 μ.Χ. που ο Άγιος Επιφάνιος εκλέγεται «ψήφω κλήρου και λαού» Αρχιεπίσκοπος Κωνσταντίας (αρχαίας Σαλαμίνας) και πάσης Κύπρου. Ήτανε άραγε σύμφωνα με παρότρυνση του Αγίου Ιλαρίωνα του Μεγάλου που δέχτηκε την εκλογή και χειροτονία του εις Επίσκοπον από τη φωτισμένη μορφή του Αγίου Πάππου; και στο σημείο αυτό υπάρχουν πολλές αναφορές και λαϊκές διηγήσεις. Όπως και νάχει

όμως το όλο θέμα, ο Άγιος Επιφάνιος εφάνη ως όντως ο «λύχνος επί λυχνίαν!». Οργάνωσε τόσο την επισκοπικήν του περιφέρεια, όσο και την όλη Κύπριδα Εκκλησία, κατά τα πρότυπα των Πράξεων των Αποστόλων και της πρωτοχριστιανικής κοινωνίας αγάπης, κοινωνίας προσώπων, κοινωνίας Θεώσεως!... Ιδιαίτερα είχε σε μεγάλη περιωπή τη Μοναχική – Κοινοβιακή ζωή.

Η Μητρόπολή του ήταν ένα αέναο εργαστήρι αρετής – εδρασμένο στο Μοναχικόν ιδεώδες της κοινοκτημοσύνης και του καταμερισμού της όλης εργασίας σε διακονήματα, ανάλογα με τα χαρίσματα ενός-εκάστου. Έτσι, κι η Μητρόπολή του είχε μοναστηριακό χαρακτήρα. Καθώς μας αναφέρει είκοσι χρόνια αργότερα ο Άγιος Ιερώνυμος, τα μοναστήρια της Κύπρου ήσαν πολυάριθμα, και ο ιστορικός Σωζόμενος συμπληρώνει, πως τούτο γίνεται θαυμαστό γεγονός πνευματικής άνθησης, χάρις στην πνευματική καθοδήγηση του Αγίου Επιφανίου.

Είναι εδώ στην Κύπρο που αρχίζει και το όλο συγγραφικό έργο του Αγίου Επιφανίου. Καθώς επιγραμματικά μας αναφέρει κι ο περίφημος πατρολόγος Κωνσταντίνος Κοντογόνης· «ο Όσιος Επιφάνιος εδαπάνησε τον ησύχιον αυτού βίον εις σύνταξιν σοφών συγγραμμάτων, καταπολεμούντων την πίστιν των ασεβών δογμάτων της αιρέσεως και της ειδωλολατρείας».

Ο Άγιος Γέροντας Επιφάνιος γράφει στην αρχή επιστολές για να διατηρήση τον πνευματικό σύνδεσμο αγάπης και αναδοχής με τούς Μοναχούς της Παλαιστίνης, της Συρίας, της

Μεσοποταμίας, της Περσίας, της Αιγύπτου, του Σινά, της Γεωργίας και της Αιθιοπίας. Επίσης γύρω στο 372 μ.Χ. συντάσσει μια επιστολιμαία ομιλία του-εγκώμιο στην πνευματική πολιτεία και την ένθεη ζωή του Αγίου Ιλαρίωνα του Μεγάλου, που μόλις είχε «τελειωθή εν Κυρίω» κοντά στο χωριό Επισκοπή της Επαρχίας Πάφου (Κύπρου), όπου απέλαυσε την «ειρηναία» και ησύχιον διαγωγήν του.

Επίσης έγραψε πολλές επιστολές, «νουθετών τους ατάκτους», καθώς και άλλα πολύτιμα έργα ποικίλου περιεχομένου, κυρίως δογματικά, ερμηνευτικά, λειτουργικά και ασκητικά.

Από την Παμφυλία και Πισιδία της Περσίας και Μεσοποταμίας, τη Συρία και την Παλαιστίνη, ως την Αφρική, τη Ρώμη και την Κωνσταντινούπολη, κληρικοί και λαϊκοί, άρχοντες και αρχόμενοι, του ζητούν την υπεύθυνη και βαρύνουσα διαγνώμη και πνευματική του συμβουλία ως θεολογική αυθεντία. Προπαντός να τους ξεκαθαρίση με την ενάργεια και εμπειρία του τα φλέγοντα Θεολογικά προβλήματα της εποχής. Ερωτήματα Τριαδολογικά, Χριστολογικά,

Πνευματολογικά, Εκκλησιολογικά, Εσχατολογικά. Επίσης, και άλλα, σχετικά με την Αγία Γραφή, τον Μοναχισμό, την Πνευματική και Λειτουργική ζωή κ.τ.λ. Επάξια λοιπόν και ημεείς μετά της καθόλου Εκκλησίας αναφωνούμεν: «Χαίροις Πάτερ Παγκόσμιε!...».

Για το σκοπό αυτό ο «Θείω έρωτι πυρούμενος» Γέροντας Επιφάνιος αναλαμβάνει γύρω στα 374 μ.Χ. τη συγγραφή μιας εκτενέστατης πραγματείας, την οποίαν και τιτλοφορεί «ο Αγκυρωτός».

Επιθυμία του είναι να στηριχτούν οι πιστοί στην άγκυ-ρα της Πίστεως, και να επαναγάγει τους πεπλανημένους και να τους επισυνάψη στην εκλεκτή Ποίμνη, όπως λέει κι' η Αναφορά του Μ. Βασιλείου.

Το έργο αυτό του Αγκυρωτού, γνώρισε μια τέτοια επιτυχία, που ανάγκασε τον Άγιο Επιφάνιο ν' αναλάβει μια νέα εργασία εκκλησιαστική και κοινωφελή διακονία. Πρόκειται για ανάπτυξη, ανασκευή και αναίρεση της διδασκαλίας ογδόντα αιρέσεων, των οποίων μας περισώζει κατάλογον και πολύτιμην περιγραφήν για την όλην έρευνα και μελέτη της ιστορίας των δογμάτων. Το ονομάζει «Πανάριον» (Adversus Haereses) ή «Πανέρι Φαρμάκων», που εμπεριέχει γιατρικά για όλες τις αρρώστιες, που μπορεί ν' απειλούν την Πίστη. Άρχισε στα 374 μ.Χ. και η όλη εργασία θα εξακολούθησε τάχιστα, καθότι η 48^η αίρεση τέλειωσε στα 375 και η 66^η στα 376. Η σειρά που ακολούθησε ήταν μάλλον χρονολογική και η έκταση στα σχόλια διαφέρει σημαντικά, ανάλογα με τη σπουδαιότητα ή την επικαιρότητα των θεμάτων. Το όλο έργο πολύ χρησίμευσε σαν πηγή Εκκλησιαστικής Ιστορίας και ακραιφνούς γνώσης του Ορθοδό-ξου Δόγματος.

Εύγλωττα ακόμα παραδείγματα αποτελούν τα συγγράμματα του Αγίου Επιφανίου, «Περί μέτρων και Σταθμών», «Περί των 12 λίθων των όντων εν τοις στολισμοίς Ααρών», και το «Υπόμνημα εις το κατά Λουκάν Ευαγγέλιον», καθώς επίσης και άλλα κείμενα απωλεσθέντα ή ευρισκόμενα ακόμα ανέκδοτα σε χειρόγραφα, καταχωνιασμέ-να στις διάφορες ανά τον κόσμο βιβλιοθήκες.

Διερωτούνται μερικοί εάν ο Άγιος Επιφάνιος λαμβάνει μέρος στην Β' Οικουμενική Σύνοδο στην Κωνσταντινούπολη το 381 μ.Χ. Εμείς πιστεύουμε ακραδάντως ότι, όντως παρέστη και υπήρξε η «ψυχή και το πνεύμα» της όλης δομής και των πρακτικών θεματολογίας που απασχόλησαν την Σύνοδο.

Ο C. Bardy πιστεύει ότι παρέστη, ενώ ο Tillemont σημειώνει, πως η υπογραφή του δεν αναφέρεται μεταξύ των υπογραφών αυτών που έλαβαν μέρος στη Σύνοδο. Όμως πλείστες άλλες μαρτυρίες επιβεβαιώνουν για το ότι, όντως παρέστη.

Την επόμενη χρονιά τον συναντούμε να πηγαίνει και να συμμετέχει ενεργά στη Σύνοδο της Ρώμης που κάλεσε ο Πάπας Δάμασος.

Εδώ υποστηρίζει τη μερίδα του φίλου του Παυλίνου, ενάντια στο Φλαβιανό για το επίμαχο θέμα του Επισκοπικού Θρόνου Αντιοχείας. Επίσης, όσον αφορά το καυτό ερώτημα του Απολλιναρισμού δίδει μίαν, ιδιαίτερα βαρύνουσα και υπεύθυνη διαγνώμη.

Ο Άγιος Επιφάνιος πονών και πάσχων υπέρ της Εκκλησίας του Χριστού, το 377 μ.Χ. επεσκέφθη την Αντιόχεια και το 381 μ.Χ. πηγαίνει στη Ρώμη για το Αντιοχειανό σχίσμα των Μελετιανών.

Φιλοξενείται στο ονομαστό, για την αβραμιαία φιλοξενία του, Μέλαθρο συμμαέτῃς της Παύλας, χήρας του Τοξοτίου, όπου γνωρίζεται και συνδέεται αμέσως πολύ στενά με τον Άγιο Ιερώνυμο, τον περιώνυμο ερημίτη της Βηθλεέμ. Γι' αυτόν οι άρρηκτοι δεσμοί φιλίας του θά είχαν μεγάλες συνέπειες επέκτασης και αύξησης του εν Χριστώ Ιησού. Ίσως ακόμη δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι πλέον συνεπής εναρμόνιση των έργων του Αγίου Επιφανίου προς την Αγία Γραφή είναι προϊόν - καρπός του συνδέσμου του με τον Άγιο Ιερώνυμο.

Ακόμη μπορούμε να σκεφτούμε ότι η τόσο δυνατή και αμοιβαία φιλία τους επέδρασεν αποφασιστικά στο να κλίνη κι ο Άγιος Ιερώνυμος με το μέρος του Αγίου Επιφανίου ενά-ντια στον Ιωάννη Ιεροσολύμων και να πάρη δυναμική θέση μεταξύ των αντι-ωριγενιστών, κατά τη διάρκεια της διαμάχης που είχε ξεσπάσει στους κόλπους της Εκκλησίας από το 393 μ.Χ. και εντεύθεν.

Τα τελευταία χρόνια του γέροντα Επισκόπου Επιφανίου δεν υπήρξαν καθόλου ειρηνικά. Θα είχε να συλλέξη τα πι-κρά φρούτα ενός ειλικρινούς αντι-ωριγενισμού, δίχως αμφιβολία, αλλά με λίγη οξυδέρκεια και διάκριση. Κατά τις μαρτυρίες των ιστορικών της Εκκλησίας μας, Σωκράτη και Σωζόμενου, φαίνεται πως ο φιλόδοξος Θεόφιλος Αλεξανδρείας εκμεταλλεύεται το ευγενές, άδολον και μακάριον πάθος του Αγίου Επιφανίου υπέρ της Αλήθειας και Ορθοδοξίας της Εκκλησίας για να ικανοποιήση τα δικά του υποχθόνια και ερρεβώδη - δαιμονικά σχέδια που δεν ήσαν καθόλου τίμια.

Αφού λοιπόν, το 402 μ.Χ., γέροντας πια ο Άγιος Επιφάνιος, είχε καταδικάσει σε τοπική Σύνοδο Επισκόπων Κύπρου τα έργα του Ωριγένη, ζήτησε και την ολοκληρωτική κα-ταδίκη τους κι' από τους υπόλοιπους Επισκόπους των κατά τό-πους Ορθοδόξων Αυτοκεφάλων Εκκλησιών. Πλην όμως, ο της Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχης, Άγιος Ιωάννης ο Χρυσό-στομος φαινόταν πως

εκώφευε και με πολλή συμπάθεια και διά-κριση προσπαθούσε να οικονομήσει διαφορετικά το όλο επίπονο και ακανθώδες θέμα με πιο ήπιο τρόπο, και δεν ήθελε να πάρη μέρος στην όλη διαμάχη και να καταδικάση τον Ωριγέ-νη. Έτσι το 403 ο Άγιος Επιφάνιος αποβιβάζεται στην Κωνσταντινούπολη για να λάβη προσωπικά ο ίδιος σωστήν εικόνα των πραγμάτων ή να διακόψη κάθε πνευματικήν - μυστηριακήν επικοινωνίαν με τον Άγιο Χρυσόστομο.

Και είναι εδώ ακριβώς, που ο Άγιος Επιφάνιος, ζει μέ-χρι αηδίας το μέγεθος της πλεκτάνης, στην οποίαν τον ενέπλεξε και ενέπαιξε ο δόλιος Θεόφιλος Αλεξανδρείας, ο οποίος φθονούσε τον Άγιο Χρυσόστομο, εποφθαλμιούσε τον θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως και εργαζόταν τόσον δόλια και υποχθόνια να υποσκάψη την όλη μεγαλοσώματη μορφή του χρυ-σού, τη γλώσσα και το στόμα Άγιου Ιωάννου.

Καθότι, ούτε ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, μήτε οι προστατευόμενοί του και θαυμάσιοι Ασκητές, οι λεγόμενοι Μακροί Αδελφοί της Αίγυπτου ήσαν αιρετικοί, καθώς ο Θεόφιλος από μανικό-σατανικό μίσος και τυφλό πάθος μεγαλομανίας και τυρίας (πρβλ. αίρεση «Αρτοτυρίται») κινούμενος τους είχε παρουσιάσει.

Τέλος, διάφοροι Επίσκοποι, αυτοί οι Μακροί Αδελφοί και ο προς τούτο αποσταλής Αρχιδιάκονος του Αγίου Χρυσο-στόμου Σεραπίων, έπεισαν τον Άγιο Επιφάνιο ν' άναχωρήση εκ Κωνσταντινουπόλεως, πράγμα που έπραξε, χωρίς καθόλου χρονοτριβή. Έτσι, γεμάτος αποτροπιασμό για όσα συνά-ντησε άτοπα και αχρεία, εγκατέλειψε την Πόλη, με την εξής χαρακτηριστική και παροιμιακή φράση: «Αφήμι υμίν την πόλιν και το Βασίλειον και την υπόκρισιν· εγώ δε άπειμι, σπεύδω γαρ, πάνυ σπεύδω!...». Κατά τον πλουν της επιστροφής του για την Κύπρο, ενενηκοντούτης και πλέον, ο λευκόθριξ Λευίτης της Νέας Σκηνής, μετέθη και ενώθη μετά της Άνω Ιεραρχίας στις 12 Μαΐου το 403 μ.Χ. Την αυτήν ημέραν τελείται πανηγυρικά και η εορτή της μνήμης του. Τοπική παράδοση και αρχαία Συναξάρια αναφέρουν επίσης και έτερη γιορτή του Αγίου Επιφανίου στις 14 Ιουλίου. Είναι άραγε η ημερομηνία της ανακομιδής των λειψάνων του; Ιδού ακόμα ένα ερωτηματικό.

Το ιερό του λείψανο έγινε δεκτό με τις μέγιστες δυνατές τιμές στην Κωνσταντία ή Σαλαμίνα, πρωτεύουσα τότε της Κύπρου, και κηρύχτηκε σ' όλη την Μεγαλόνησο σαρανταήμερο πένθος. Κατά τον Άγιο Θεόδωρο τον Στουδίτη, δύο από τους μαθητές του, Ιωάννης και Πολύβιος, «Εδείμαντο αυτώ Ναόν», την μεγαλύτερη βασιλική την καθ' ημάς Ανατολήν, κατά την ρήτρα του διάσημου Καθηγητή μας στην Χριστιανική αρχαιολογία στο Πανεπιστήμιο των Παρισίων Δρα Jean Pierre Sodini.

Στην Σαλαμίνα ή Κωνσταντία, παλαιά πρωτεύουσα της Κύπρου, που βρίσκεται κοντά στην κατεχόμενη, σήμερα, Αμμόχωστο, σε ανασκαφές που έγιναν το 1924-25, 1954-56 και μετέπειτα, βρέθηκε τεραστίων διαστάσεων βασιλική, των αρχών του 5^{ου} αιώνα, στο έσω κλίτος της οποίας ανακαλύφθηκε μαρμαροεπένδυτος τάφος, που προφανώς ανήκει στον Άγιο Επιφάνιο.

Στην καρδιά της Βασιλικής του Αγίου Επιφανίου υπάρχει υπόγεια Κατακόμβη-Εκκλησία και ο τάφος του Αγίου όπου κατά την διάρκεια της Θείας Λειτουργίας της κυριωνύμου εορτής, στις 12 Μαΐου, ανέβλυζεν ευώδες αγίασμα πλήρες ιάσεων, «τοίς πίστει προσιούσιν».

Ο Άγιος Επιφάνιος υπήρξεν ονομαστός, από τότε που ζούσε, για την αγιότητα του βίου του, τα πάμπολλα και μεγάλα θαύματά του, την ευρυμάθειά του και προπαντός τις αντιαιρετικές συγγραφές - διδαχές και ομιλίες του -«στύλος ο ίδιος και εδραίωμα της Αληθείας». Είναι ο τύπος μιας μοναδικής Χριστιανικής συνθέσεως στον Δ' αιώνα. «Η συμβολή του Αγίου Επιφανίου είναι τόσο μεγάλη, ώστε δεν αποτελεί υπερβολή, αν λέγαμε, ότι η μελέτη των τριαδολογικών θεμάτων του Δ' αιώνα είναι ελλιπής, αν δεν ληφθή υπόψη και το έργο του Αγίου Επιφανίου». Βρίσκεται στο μεταίχμι της ασκητικής παραδόσεως των Μοναχών της Ανατολής (Αιγύπτου, Σινά, Παλαιστίνης, Συρίας, Μεσοποταμίας, Περσίας, Μικράς Ασίας, Κύπρου κ.ά.).

Οι συγκεκριμένες και συχνές επαφές και σχέσεις του με τους Αγίους Τόπους και η πλατειά μόρφωσή του («πεντάγλωσσος» και πολυμαθής), τον είχαν από πολύ ενωρίς καθιερώσει στη συνείδηση του λαού του Θεού ως Μέγα Ιεράρχη και Άγιο. Σύμφωνα πάλιν με τον Άγιο Ιερώνυμο είναι «πατέρας όλων των επισκόπων και το τελευταίο λείψανο της αρχαίας ευσέβειας...». Η μορφή του και η ευχή και η πύρινη ικετηρία του ας μας συνοδεύουν και εμπνέουν στους δύστηνους και πονηρούς καιρούς της συγχύσεως, των αιρέσεων και της των πάντων αλλοτριώσεως, ίνα και ημείς μ' εκείνον το αυτό φρονούμεν!...Ας ακούσουμε την πιο κάτω παραίνεση - υποθήκη του Αγίου Αποστόλου Παύλου, που εκφράζει πλήρως το πνεύμα του Αγίου Επιφανίου: «Στήκετε εν ενί πνεύματι, μιά ψυχή συναθλούντες τη πίστει του

Ευαγγελίου, και μη πτυρόμενοι εν μηδενί υπό των αντικειμένων, ήτις αυτοίς μεν εστιν ένδειξις απωλείας, υμίν δε σωτηρία και τούτο από Θεού· ότι υμίν εχαρίσθητο υπέρ Χριστού, ου μόνον το εις αυτόν πιστεύειν, αλλά και το υπέρ αυτού πάσχειν, τον αυτόν αγώνα έχοντες, οίον είδετε εν εμοί και νυν ακούετε εν εμοί...».

Ενώ ακόμα ο Άγιος Επιφάνιος βρισκόταν εν ζωή, αλλά και μετά την προς Κύριον εκδημία του, ενήργησε στο να συντελεστούν πολλά «θεοσημεία» και θαύματα, όχι μόνο στην Κύπρο, αλλά και σ' όλο τον τότε γνωστό κόσμο. Νάχουμε την ευχή και πύρινη ικετηρία του να μας συνοδεύει εν παντί.

(Αρχ. Επιφανίου Ευθυβούλου, Αγίου Επιφανίου Κύπρου, Ανέκδοτη πνευματική ομιλία Περί Χριστιανικής Πολιτείας και Διαγωγής, εκδ. «Ορθόδοξο Πνευματικό Κέντρο Λεμεσού»)